

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä ammattitutkintoja koskevasi lainsäädännöksi

Eduskunta on 24 päivänä marraskuuta 1993 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 286/1993 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina opetusneuvos Hannu Sirén ja projektipäällikkö Jorma Ahola opetusministeriöstä, ylijohtaja Timo Lähdesmäki opetushallituksesta, johtava rehtori Kauko Niinikoski Kalajokilaakson ammatillisen koulutuksen kuntayhtymästä, johtava rehtori Pentti Rauhala Keski-Uudenmaan ammattikoulutuksen kuntayhtymästä, rehtori Aatto Määttäälä Kouvolan Ammatillisesta Aikuiskoulutuskeskuksesta, rehtori Pirkko Wahlroos Kotkan terveydenhoito-oppilaitoksesta, erityisasiantuntija Antti Virtanen Suomen Kuntaliitosta, koulutus- ja työvoimapolitiittinen sihteeri Heikki Liede Akava ry:stä, koulutuspäällikkö Erkki Husu Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK ry:stä, työvoima- ja koulutuspolitiittinen sihteeri Jari-Pekka Jyrkänne Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:sta, apulaisosastopäällikkö Pentti Aho Opettajien Ammattijärjestö OAJ:stä, koulutus-suunnittelija Taina Tuomi Kunta-alan ammattiliitto KTV ry:stä, ammattikoulutussihteeri Pekka Porvali Metallityöväen liitosta, lakimies Mikael Söderlund Suomen Yrittäjien Keskusliitto SYKL ry:stä, koulutuspolitiittinen sihteeri Minna Viitanen Suomen Kauppaopiskelijoiden Liitto SKOL ry:stä, koulutuspolitiittinen vastaava Janne Väistö Suomen Tekniikan Opiskelijoiden Liitto STOL ry:stä, asiamies, varatuomari Jouni Veinio Suomen Kosmetologien Liitosta, toiminnanjohtaja Petri Pohjonen Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitosta, puheenjohtaja Jaana Kuisma Suomen Ammattiin Opiskelevien Keskusliitto SAKKI ry:stä, tutkija Matti Taalas Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tutkimuslaitoksesta sekä hallintojohtaja Eero Kurri. — Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Suomen Kähertäjäläitöltä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ammattitutkintolaki, jolla otettaisiin käyttöön ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomat tutkinnot. Laki korvaisi nykyisen ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ammatillisista oppilaitoksista annettua lakia.

Tutkinnot olisivat ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettaviin tutkintoihin rinnasteisia ammatillisia perustutkintoja ja pitemmälle menevää ammattitaitoa vaativia ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja. Tutkintorakenteesta päättäisi opetusministeriö.

Tutkintojen perusteista päättäisi opetushallitus. Tutkinnot suoritettaisiin sitä varten järjestävissä näyttökokeissa. Niiden järjestämisestä ja valvonnasta vastaisivat työelämän edustajien johdolla toimivat alakohtaiset tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikunnat tekisivät tutkintojen järjestämisestä sopimuksia ammatillisesta koulutusta järjestävien oppilaitosten ja sellaisten muiden laitosten kanssa, joilla on siihen tarvittava asiantuntemus.

Tutkintoja voitaisiin järjestää sekä erillisinä että ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvinä. Tutkintojen järjestäminen rahoitettaisiin osaksi valtionosuusjärjestelmän mukaisesti ja osaksi maksullisena palvelutoimintana. Tutkintotoimikuntien kustannukset katettaisiin tutkintoon osallistuvilta perittävillä tutkintomaksuilla.

Ehdotetut lait oli tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1994.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Yleiset lähtökohdat. Valiokunta pitää ammatitutkintolain säätämistä myönteisenä uudistuk-

sena, joka tukee jatkuvan koulutuksen periaatetta, antaa elämäkokemukselle ja työkokemukselle sekä omaehtoiselle opiskelulle arvoa ja on aikuisille tarkoitettu oheisväylä muodollisen ammattipätevyyden osoittamiseksi. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Työelämän ja koulutuksen lähentäminen toisiinsa on niin ikään myönteistä. Samalla koko ammatillinen aikuiskoulutus voidaan koota kansallisen, tutkintoihin perustuvan laatujärjestelmän piiriin. Tavoitteena pitää olla ammattitaito, jolla on laaja sovellettavuus ja riittävä joustavuus. Uusi järjestelmä ei saa johtaa ammattitaidon kapea-alaisuuteen.

Valiokunta edellyttää, että erityisesti ammattitutkintolain mukaisesta ammatillisesta perustutkinnosta muodostetaan riittävän laaja-alainen tutkinto, joka antaa työelämässä tarvittavan ammattitaidon ja kielitaidon sekä tarpeelliset sosiaaliset valmiudet.

Nuorisoasteen koulutuksen ja ammattitutkintojen keskinäinen suhde. Uudistuksen tarkoituksena ei ole korvata tai syrjäyttää nuorisoasteen koulutusta ja ammattikoulutusta. Tarkoituksena ei myöskään ole kahdenlaisen ohjausjärjestelmän syntyminen vaan nimikkeiltään ja ammatillisilta vaatimuksiltaan samat tutkinnot, joiden välinen ero on ainoastaan tutkinnon suorittamistapa. Uutta tutkintojärjestelmää sovellettaessa onkin huolehdittava siitä, ettei muodostu kahta erilaista opintojen ohjausjärjestelmää ja ettei uusi järjestelmä vähennä nuorison halukkuutta hakeutua normaaliin ammatilliseen peruskoulutukseen.

Ammatillisista oppilaitoksista annetun lain nojalla suoritettujen tutkintojen ja ammattitutkintolain mukaisten tutkintojen pitää olla keskenään tasa-arvoisia ja sisällöiltään vertailukelpoisia.

Tutkintotoimikunnat. Tutkintotoimikunnilla pitää olla syvää ja laaja-alaista, teoreettista ja käytännöllistä oman ammattialansa tietoa ja taitoa. Tutkintotoimikunnilla on myös oltava riittävä tuntemus ruotsinkielisten oppilaitosten edellytyksistä järjestää tutkintoja. Toimikuntien verkostoa ei saa muodostaa tarpeettoman laajaksi eikä se saa aiheuttaa liikaa kirjavuutta maan eri osien välillä.

Rahoitus. Hallituksen esityksen perustelujen täydennykseksi siitä, miten rahoitus käytännössä hoidetaan, valiokunta esittää seuraavaa:

— Esityksen lähtökohtana on ollut, että tutkintojärjestelmän rahoitus ei aiheuta valtiolle tai kunnille lisäkustannuksia ja että järjestelmän rahoitus hoidetaan nykyisillä ammatillisen aikuis-koulutuksen rahoitusjärjestelyillä.

— Pääosa tutkinnoista on tarkoitus suorittaa niin, että opiskelija osallistuu ensin ammattitaidon puutteita korjaavaan koulutukseen ja sen jälkeen tutkintoon. Koulutusta järjestävät oppilaitokset sopivat jonkin ulkopuolisen tutkintoja järjestävän oppilaitoksen kanssa tutkintotilaisuuksien järjestämisestä. Nämä oppilaitokset järjestävät tutkinnot maksullisena palvelutoimintana. Valtionosuusjärjestelmän mukaisesti rahoitettavan koulutuksen päätteeksi tapahtuva tutkintoon osallistuminen katsotaan osaksi koulutusta ja tutkintoja järjestävän laitoksen lasku tutkintotilaisuudesta rahoitetaan valtionosuuksien ja kuntien maksuosuuksin. Ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, joissa valtionosuusjärjestelmä ei ole käytössä, koulutuksen päätteeksi järjestettävä tutkinto rahoitetaan osana lääninhallituksen tekemää koulutuksen ostosopimusta.

— Valtionosuusjärjestelmässä ammatillisen koulutuksen rahoitus määräytyy ns. laskentapäivinä kirjoilla olevien opiskelijoiden määrän mukaisesti. Aikuisopiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, mikä johtaa siihen, että opiskelijoiden opiskeluajat ovat vaihtelevan mittaisia. Laskentapäiviin perustuva rahoitus ei sen vuoksi sovellu aikuiskoulutukseen ongelmitta.

— Tutkintotoimikuntien kustannukset kateetaan tutkintoon osallistuvilta perittävillä tutkintomaksuilla.

Valiokunta hyväksyy hallituksen esityksen lähtökohdan siitä, että tutkinnot suoritetaan maksullisena palvelutoimintana noudattamalla omavastuuperiaatetta. Samalla valiokunta kuitenkin pitää tärkeänä sitä, että tutkinnon kustannukset pysyvät kohtuullisina niin, etteivät ne muodostu tutkinnon suorittamisen esteeksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, ettei nuorisoasteen koulutuksen asema heikenny uuden ammattitutkintolain käyttöön ottamisen johdosta. Sen vuoksi on huolehdittava siitä, etteivät kuntien ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuudet pienene aikuiskoulutuksen rahoitusjärjestelmän ja laskentapäivien epäsuotuisen vaikutuksen vuoksi.

Valiokunta *edellyttääkin* ammatillisen aikuiskoulutuksen rahoitusta koskevan kokonaisselvityksen pikaista suorittamista ja sen mahdollisesti osoittamien lain-säädännöllisten epäkohtien korjaamista.

Opiskelijoiden asema. Opiskelijoiden ohjaus on järjestettävä niin, että sekä suomen- että ruotsinkieliset opiskelijat samoin kuin vammaiset opiskelijat voivat hyödyntää järjestelmää. On selvitettävä mahdollisuudet ottaa käyttöön ns. kulkorvausmenettely tietyn omavastuuosuuden ylittävien kulujen korvaamiseksi, jotta eri elämäntilanteissa olevat aikuisopiskelijat voivat suorittaa tutkinnon kohtuullisin kustannuksin. Myös opiskelijoiden riittävästä oikeusturvasta on huolehdittava.

Uudistuksen toteuttaminen käytännössä. On tärkeätä huolehtia siitä, että oppilaitokset saadaan mukaan uuteen ajatteluun. Tätä varten opetushallinnon on pikaisesti järjestettävä oppilaitosten koulutus yhteistyössä tutkintotoimikuntien kanssa.

Tutkintoja koskevan tietokannan luomiseen on kiinnitettävä heti riittävästi huomiota, jotta se palvelisi kaikkia käyttäjäpiirejä heidän tarpeidensa mukaisesti.

Uudesta järjestelmästä pitää tiedottaa riittävästi yleisissä tiedotusvälineissä ja huolehtia siitä, että opiskelijat saavat äidinkielellään tietoja tutkintojärjestelmästä, tutkintojen suorittamisesta ja tutkinnoissa vaadittavan ammattitaidon hankkimisesta.

Työikäisten ammatillisten valmiuksien kohottamiseksi on perusteltua, että työministeriö ja työvoimapiirit suunnitellissaan ja hankkiessaan asiakkailleen työvoimapolitiista aikuiskoulutusta suuntaavat koulutusostot ammattitutkintolain mukaisiin tutkintoihin tai niiden osiin.

Seuranta. Uuden tutkintolain käyttöönottoa ja sen vaikutuksia on alkuvaiheessa tarkoin seurattava ja tarvittaessa ryhdyttävä toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi.

Yksityiskohtaiset huomautukset

1. Ammattitutkintolaki

4 §. *Tutkintojen järjestäminen.* Pykälä on vaikeaselkoinen, kun termejä alueellinen tutkinto-

toimikunta, valtakunnallinen tutkintotoimikunta sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista vastaava tutkintotoimikunta ei ole mitenkään määritelty.

Pykälän selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa, että 2 momenttiin lisätään virke, jonka mukaan tutkintotoimikunta voi olla toimialueeltaan valtakunnallinen tai alueellinen.

6 §. *Tutkintojen rahoitus.* Pykälän 1 momenttiin on lakiteknisenä tarkistuksena lisättävä uuden kansanopistolain säädöskokoelmanumero: (1218/93).

Kuten yleisperusteluista käy ilmi, valiokunta katsoo, että tutkintomaksujen tulee olla kohtuullisia. Suoritettujen koelaskelmien mukaan maksut yleensä asettuvat kohtuulliselle tasolle. Käytännössä pienten alojen tutkintotoimikuntien maksujen kattaminen vähien tutkinnon suorittajien tutkintomaksuilla saattaa johtaa kohtuuttomiin maksuihin. Näissä tilanteissa pykälän tiukka sanamuoto ei välttämättä salli maksujen kohtuullistamista. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että 2 momenttiin lisätään sana "pääosin" seuraavasti: Tutkintotoimikuntien kustannukset katetaan *pääosin* tutkintoon osallistuvilta perittävillä tutkintomaksuilla. Lisäys mahdollistaa sen, että opetushallitus voi tarvittaessa myöntää tutkintotoimikunnille rahoitustukea.

10 §. *Voimaantulo.* Lakeja ei enää voida saat-
taa ajatellulla tavalla voimaan maaliskuun alussa 1994. Valiokunta ehdottaa lain voimaantuloajankohdaksi toukokuun 1 päivää 1994.

11 §. *Siirtymäsäännös.* Lakiehdotuksesta puuttuu siirtymäsäännös voimassa olevan lain nojalla suoritettujen tutkintojen vastaisesta kel-
poisuudesta.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään tätä koskeva uusi 2 momentti. Samalla on pykälän otsikkoa tarkistettava.

2. Laki ammatillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta

20 §. *Opetussuunnitelmat.* Pykälän mukaan ammatilliseen perustutkintoon tähtäävää peruskoulutusta järjestetään ammatillisena peruskoulutuksena ja ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon tähtäävää koulutusta jatkolinjakoulutuksena.

Valiokuntakäsittelyn aikana on käynyt ilmi, että osa työelämässä ammattitaitoa hankkineista

on kiinnostunut suorittamaan ammattitutkinnon suoraan ilman, että he suorittavat ensin ammatillisen perustutkinnon. Joillakin osa-alueilla jatkolinjan enimmäispituus ei riitä puuttuvan ammattitaitoalueen hankkimiseen. Jotta opiskelija pääsisi suoraan ilman kiertoteitä tavoitteeseensa ja jatkolinjakoulutus säilyttäisi nykyisen lyhyehkön lisäkoulutuksen luonteensa, valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentin muuttamista siten, että ammatillista peruskoulutusta voidaan järjestää myös ammattitutkintoon tähtäävänä.

Voimaantulosäännös. Valiokunta ehdottaa voimaantuloajan tarkistamista samoin kuin lakiehdotuksessa n:o 1 niin, että laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Ammattitutkintolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

Tutkintojen järjestäminen

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista päättää opetushallitus koulutustoimikuntien esityksestä. *Toimialueeltaan tutkintotoimikunta voi olla valtakunnallinen tai alueellinen.*

(3—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Tutkintojen rahoitus

Tutkinnot järjestetään maksullisena palvelutoimintana. Kustannukset, jotka aiheutuvat opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92), valtionosuutta saavista kansanopistoista annetussa laissa (1218/93) ja valtionosuutta saavista liikunnan koulutuskeskuksista annetussa laissa (801/92) tarkoitetun ammatillisen peruskoulutuksen ja jatkolinjoina järjestettävän lisäkoulutuksen opiskelijoiden osallistumisesta tässä laissa tarkoitettuihin tutkintoihin,

otetaan huomioon laskettaessa mainituissa laeissa tarkoitettuja käyttökustannusten valtionosuuden perusteena olevia yksikköhintoja.

Tutkintotoimikuntien kustannukset katetaan pääosin tutkintoon osallistuvilta perittävillä tutkintomaksuilla. Tutkintotoimikuntien suoritteista on voimassa, mitä valtion maksuperustelaissa (150/92) säädetään.

7—9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä toukokuuta 1994.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

11 §

Siirtymäsäännökset

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Opetushallitus päättää tarvittaessa ammatillisista pätevyystutkinnoista annetun lain mukaisen tutkinnon hyväksymisestä tämän lain mukaista ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa vastaavaksi tutkinnoksi. (Uusi 2 mom.)

2.

Laki

ammattillisista oppilaitoksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammatillisista oppilaitoksista 10 päivänä huhtikuuta 1987 annetun lain (487/87) 18 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on 25 päivänä tammikuuta 1991 annetussa laissa (146/91), sekä
lisätään 20 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 25 päivänä tammikuuta 1991 annetulla lailla, uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

18 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

20 §
Opetussuunnitelmat

ammattitutkintoon tähtäävässä jatkolinjoina järjestettävässä lisäkoulutuksessa opetuksesta päättää tutkinnon perusteiden mukaisesti oppilaitos.
 (4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

 Ammattitutkintolaissa tarkoitettuun ammatilliseen perustutkintoon *tai ammattitutkintoon* tähtäävässä aikuisten ammatillisessa peruskoulutuksessa ja ammattitutkintoon tai erikois-

 Voimaantulosäännös
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä *toukokuuta* 1994.
 (2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, jäsenet Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson, Hacklin, Laakso (osittain), M. Pietikäinen,

Pykäläinen, Rätty, Suhola, Tiuri (osittain), Toivonen ja Tykkyläinen sekä varajäsenet Alaranta, O. Ojala ja Seivästö.

Vastalause

Hallitus esittää säädettäväksi ammatittutkintolain, jolla luodaan tutkintojärjestelmä ammatillisen osaamisen mittaamiseen. Uusi laki on kannatettava. Tutkintojärjestelmä edistää ammatillisen aikuiskoulutuksen rakenteellista ja toiminnallista yhtenäistämistä sekä luo ammatittaidon hankkimistavasta riippumattoman mahdollisuuden näyttökokeeseen ja tutkintotodistukseen. Voidaan myös lisätä työelämän ja koulutuksen välistä vuorovaikutusta, jolla on myönteiset vaikutukset koulutettavien menestymiseen työelämässä.

Työelämän ja koulutuksen lähentäminen toisiinsa on niin työntekijän kuin tuotantotoiminnan edun mukaista. Ammatillinen aikuiskoulutus on mahdollista koota kansallisen, tutkintoi-

hin perustuvan laatujärjestelmän piiriin kokonaisuudessaan. Hyvän ammatittaidon tulee merkitä laajaa sovellettavuutta ja joustavuutta. Uusi tutkintojärjestelmä ei siis saa johtaa kapea-alaisempaan ammatittaitoon.

Uuden tutkintojärjestelmän tarkoitus ei saa olla nuorisoasteen ja muun ammatillisen koulutuksen korvaaminen, eikä se saa heikentää nuorisoasteen koulutuksen asemaa ja rahoitusta. Uusi laki ei myöskään saa luoda kahdenlaista tutkintojen ohjausjärjestelmää.

Ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettujen tutkintojen ja uuden lain mukaisten tutkintojen tulee olla samanarvoisia ja sisällöiltään vertailukelpoisia.

Uuden järjestelmän mukaiset tutkinnot suori-

tetaan maksullisen palvelutoiminnan periaatteiden mukaan omavastuulla. Tutkintomaksujen on oltava tutkinnon suorittajille kohtuullisia.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietinnössä lausuttai-
siin:

1) ”*Valiokunta edellyttää, että sekä nuorisoasteella että aikuiskoulutuksessa annettavan ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien ja tutkintovaatimusten perusteet ovat eduskunnan vuonna 1990 ja valtioneuvoston vuonna 1993 hyväksymien näkemysten mukaisia. Näin myös aikuisopiskelijalle turvataan mahdollisuus laaja-alaisiin, yli perinteisten ammattilohkojen muodostettaviin opintoihin. Ammattitutkintoa suorittavalla tulee olla oikeus saada opetusta, joka edistää hänen yleisiä, kansainvälistyvässä työelämässä ja yhteiskunnassa tarpeellisia valmiuksiaan.*”

2) ”*Valiokunta edellyttää, että uutta tutkintojärjestelmää sovellettaessa ei muodostu kahta erilaista ohjausjärjestelmää ja että uusi järjestelmä ei vähennä nuorison halukkuutta hakeutua normaaliin ammatilliseen peruskoulutukseen.*”

3) ”*Valiokunta edellyttää, että ammatillisista oppilaitoksista annetun lain nojalla suoritettujen tutkintojen ja ammattitutkintolain mukaisten tutkintojen pitää*

olla keskenään tasa-arvoisia ja sisällöiltään vertailukelpoisia.”

4) ”*Valiokunta edellyttää huolehdittavan siitä, ettei tutkintomaksu nouse niin suureksi, että se estäisi hakeutumasta ammattitutkintoihin ja niiden edellyttämiin näyttökokeisiin.*”

5) ”*Valiokunta edellyttää huolehdittavan siitä, etteivät kuntien ammatillisen peruskoulutuksen valtionosuudet piene-ne aikuiskoulutuksen rahoitusjärjestelmän ja laskentapäivien epäsuotuisan vaikutuksen vuoksi.*”

Edelleen ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 4 § näin kuuluvana:

4 §

Tutkintojen järjestäminen

(1—4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tutkintotoimikunnan jäsenistä enemmistön tulee edustaa alan työmarkkinaosapuolia siten, että työntekijöiden ja työnantajien edustajia on yhtä monta. Milloin itsenäinen ammatinharjoittaminen on alalla merkittävän laajuista, jäseneksi on nimettävä myös ammatinharjoittajien edustaja. (Uusi mom.)

(6 mom. kuten valiokunnan mietinnön 5 mom.)

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 1994

Iris Hacklin

Aarno von Bell

Outi Ojala

Jukka Gustafsson

Marja-Liisa Tykkyläinen

Yhdymme edellä olevaan vastalauseeseen lausumien 1, 2 ja 4 osalta.

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 1994

Tuija Maaret Pykäläinen

Pekka Rätty